מה הדין: האם מותר לגזול גוי, להפקיע את הלוואתו או להרוויח מן הטעות שלו בממונות?

מתוך שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א בדיני ממונות, נזיקין והלכות גזילה

גזל גוי אסור לחלוטין מן התורה לכל הדעות, הפקעת הלוואתו אסורה, אך ב"טעות גוי" (כגון שטעה מעצמו בחשבון) הדין קל יותר – ומותר להרוויח מן הטעות כל עוד אין בדבר חילול השם, אך למעשה בזמננו כמעט תמיד חובה להחזיר.

בסוגיה מורכבת זו הרחיבו רבני בית המדרש וחילקו בין שלושה מצבים יסודיים:

גזל גוי: השולחן ערוך והנתיבות (סוגיה הקשורה לחושן משפט סימן שמח) פוסקים באורח חד-משמעי שחזקה על יהודי שאסור לו לגזול או לגנוב מגוי. בדיון הובאה מחלוקת הראשונים האם האיסור הוא מדאורייתא (כפי שלומד הש"ך מהפסוק "וחשב עם קונהו") או מדרבנן (כדעת רש"י). למעשה, הפסיקה בבתי הדין היא כדעת דאורייתא, ואיסור חטיפת ממון פועל באופן שווה כלפי כל אדם.

אבידת גוי והפקעת הלוואתו: מעיקר הדין היבש, אבידת גוי מותרת ואין חובה הלכתית לטרוח ולהשיבה אליו. מאידך, חכמים קבעו כלל ברזל: אם באי-החזרת האבידה או בטעות יהיה חילול השם – יש חובה גמורה להחזיר. בזמננו, במרחב הציבורי המשותף (כמו איבוד ארנק באוטובוס או ברחוב עירוני), כמעט כל מקרה שבו גוי יגלה שיהודי לקח את ממונו יגרום לחילול השם קשה. לכן חובה מוחלטת להשיב את הממון לקדמותו.

טעות גוי: אם הגוי טעה מעצמו בחשבון (למשל, החזיר עודף רב מדי בחנות), מעיקר הדין "טעותו מותרת". הטעם לכך (לפי המחנה אפרים שנדון בשיעור) הוא שיסוד הבעלות של הגוי פוקע ברגע שהוא הפקיר את הממון בטעותו. אולם, הדבר מותר אך ורק אם היהודי אינו מטעה אותו באופן אקטיבי (שכן הטעיה ישירה היא גניבת דעת האסורה

לחלוטין), ובתנאי שהגוי לא יבחין בכך לעולם ולא ייגרם חילול השם. למעשה, נהגו חסידים ואנשי מעשה להחזיר גם טעות גוי כדי לקדש שם שמיים ברבים.

התשובות נערכו על פי שיעורי הרב אלחנן פרץ שליט"א ועל פי פסקים שקיבל מאת הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל ומגדולי הפוסקים, והן לעיון בלבד. אין לסמוך על האמור כאן להלכה למעשה, ובשאלה פרטית יש לפנות לרב או לבית הוראה.

בית מדרש להכשרת דיינים ומורי הוראה

לימודי הלכה ברמה גבוהה ועיון ישיבתי מעמיק על פי גדולי הפוסקים, בראשות מורנו הרב אלחנן פרץ שליט"א, גאב"ד "חוקת משפט".

שימוש בדיני תורה בפועל ותעודת הסמכה בסיום המסלול · שיעור חושן משפט בכל יום שלישי בערב, שכונת רוממה, ירושלים

חפשו בגוגל: "בית הוראה הוראת המשפט"

להרשמה ולפרטים: 02-6260680 · horat-hamishpat.co.il

סרקו את הקוד לאתר הוראת המשפט

https://horat-hamishpat.co.il/halacha-qa/theft-from-gentile-loan-mistake/